

Рецензії

В. П. Міклова

Транскордонне міжрегіональне співробітництво України та ЄС

У сучасному світі в умовах прискорених процесів регіоналізації та інтеграції особливої актуальності набуває таке порівняно нове явище, як транскордонне співробітництво, що сприяє інтенсифікації економічних і соціокультурних зв'язків між регіонами країн. Транскордонне регіональне співробітництво – структурний елемент державної економічної політики. Його цілі не можуть суперечити національним інтересам України. Регіони транскордонної співпраці орієнтовані на пошук гнучкого режиму транскордонних економічних відносин. У рамках цих регіонів відбувається поєднання принципів суверенітету з практикою транскордонного економічного співробітництва.

Транскордонне співробітництво є важливою складовою сучасної концепції європейської інтеграції, його економічні, інституційні та міжнародно-правові засади найбільш вдалими й опрацьованими з теоретичної та практичної точок зору є саме в країнах ЄС, де вкорінені глибокі традиції регіоналізму. Тому досвід ЄС має велике значення для інших держав, у тому числі й для України.

Оскільки потреба вивчення транскордонних відносин виникла відносно недавно, вони, будучи

вписаними в процес регіоналізації, дуже часто є недостатньо вивченими.

Вдалою спробою заповнити цю прогалину в економічній теорії є, на нашу думку, монографія* В. В. Гоблика, у якій розглянуто теоретико-методологічні засади збалансованого розвитку транскордонних регіонів України та країн ЄС.

Автор вважає, що для вирішення зазначених питань, пов'язаних з інтеграційними процесами, додаткового значення набуває вивчення організаційно-управлінських механізмів функціонування транскордонних регіонів. Адже в Україні до останнього часу прикордонні регіони здійснювали регіональні програми та галузеві проекти без урахування специфічних транскордонних умов власної економічної діяльності. Результатом недостатньо скоординованого здійснення регіональних і секторальних програм по різні боки кордону стало унеможливлення ефективного функціонування транскордонних регіонів як цілісних соціально-економічних систем.

У транскордонному співробітництві між Україною та державами – членами ЄС автор виділяє відразу кілька рівнів транскордонних регіонів: глобальний, до якого слід віднести транскордонний регіон «Україна – ЄС», що охоплює

© В. П. Міклова, 2014.

* Гоблик В. В. Спільні транскордонні регіони України та ЄС: зовнішньоекономічний аспект: [монографія] / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2012. – 305 с.

всі області України, локалізовані уздовж зовнішнього кордону з ЄС і сусідні з ними адміністративно-територіальні одиниці Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії, а також морський транскордонний регіон, що формують прилеглі до моря прикордонні території всіх учасників Чорноморського економічного співробітництва (України, Росії, Грузії, Туреччини та Болгарії); міждержавний, що включає транскордонні регіони, сформовані за участю сусідніх адміністративно-територіальних одиниць трьох і більшої кількості держав, наприклад українсько-польсько-словацький, українсько-словацько-угорський або Карпатський, до складу якого входять гірські прикордонні території України, Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії; біполярний, що охоплює транскордонні регіони, створені за участю сусідніх адміністративно-територіальних одиниць лише двох країн: України і Польщі (українсько-польський), України та Словаччини (українсько-словацький), України й Угорщини (українсько-угорський), а також України і Румунії (українсько-румунський).

Зазначимо, що запропонована автором класифікація суттєво відрізняється від традиційної економічної парадигми і загальноприйнятого концептуального розуміння сутності транскордонних регіонів.

Це видання певним чином заповнює прогалину в теорії регіонального розвитку, а також зосереджує увагу на практичному використанні (в умовах нинішньої глобалізації) вигідного геополітичного положення України та її прикордонних регіонів.

У представленій праці висвітлюються теоретико-методо-

логічні основи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах, сформованих між Україною та ЄС, удосконалення інфраструктури транскордонного співробітництва, формування транскордонних промислових зон, індустріальних, технологічних і наукових парків, створення і поширення транскордонних кластерів та інших інноваційних форм транскордонного співробітництва в українсько-польському, українсько-словацькому, українсько-угорському й українсько-румунському прикордонні.

Автор наголошує на глобальному характері сучасних проблем і вважає невід'ємною складовою активізації зовнішньоекономічного співробітництва у транскордонних регіонах між Україною та ЄС розвиток нових форм транскордонної співпраці. Насамперед це стосується формування низки транскордонних індустріальних, технологічних і наукових парків, а також формування транскордонних кластерів у кожному з транскордонних регіонів.

Робота містить пропозиції щодо удосконалення функціонування транскордонних регіонів, зокрема, для поліпшення інвестиційного клімату українсько-угорського та українсько-словацького транскордонних регіонів слід максимально сприяти реалізації ініціатив зі створення на території Закарпатської області транскордонних індустріальних парків «Берег-Карпати» і «Соломонове». В українсько-польському транскордонному регіоні автор пропонує розглянути можливість надання статусу транскордонних ініційованому для створення індустріальному парку «Рясне-2», а також технологічному парку «Яво-

рів». Крім того, тут є всі передумови для створення транскордонного наукового парку за участю навчально-освітніх закладів і наукових установ Львова, Луцька, Любліна і Ряшева. Аналогічний транскордонний науковий парк може діяти і в українсько-румунському транскордонному регіоні на базі наукових і навчальних центрів міст Чернівці, Сучава і Ботошани.

У першому розділі монографії розглядаються теоретико-методологічні основи розвитку та активізації зовнішньоекономічних зв'язків між прикордонними адміністративно-територіальними одиницями України та сусідніх із нею держав Європи. Зокрема, у сучасних умовах одним з пріоритетів прискорення європейської інтеграції України є стимулювання різних форм економічної співпраці у межах транскордонних регіонів. Насамперед це стосується підвищення ефективності функціонування їх структуротворчих елементів, до яких автор відносить його інституційне середовище, людський капітал, транскордонні ринки та інфраструктуру, органи місцевого самоврядування, а також пов'язані з ними соціальний та інтелектуальний капітал транскордонного регіону, його інвестиційний клімат, інститути громадянського суспільства, адміністративно-територіальний устрій тих держав, прикордонні території яких входять до складу транскордонного регіону.

У другому розділі ґрунтовно досліджено торговельно-економічне співробітництво, що є однією з головних ланок у розвитку зовнішньоекономічного співробітництва в межах транскордонних регіонів. Особливо це стосується транскордонних

регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, для яких, у силу низки об'єктивних причин і суб'єктивних обставин, експортно-імпорتنі операції сьогодні відіграють провідну інтегруючу роль. Досліджуючи зовнішню торгівлю товарами у цих транскордонних регіонах, першочергову увагу автор звертає на існування тенденції до збереження високої частки сировинних товарів в експорті з України та, відповідно, переважання товарів із вищою доданою вартістю у вітчизняному імпорті. Це свідчить про недостатньо активне використання прикордонними регіонами України свого експортного потенціалу.

Третій розділ присвячений проблемі інвестиційно-економічного співробітництва в межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні України з ЄС, що є одним з основних пріоритетів розвитку наявних тут зовнішньоекономічних зв'язків. Особливо важливою їхня роль є в умовах європейської інтеграції. Подальший розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, на основі активізації інвестиційного співробітництва між підприємцями прикордонних областей України та сусідніх із ними регіонів країн – членів ЄС, на думку автора, можливий передусім у руслі адаптації на вітчизняному ґрунті принципів інвестиційної політики ЄС, розробки та реалізації спільних інвестиційних проєктів, а також поліпшення інвестиційного клімату кожного з чотирьох досліджуваних транскордонних регіонів.

У четвертому розділі розглядаються пріоритети розвитку інфраструктури в українсько-

польському, українсько-словацькому, українсько-угорському та українсько-румунському транскордонних регіонах, що передбачають розбудову мережі прикордонних пунктів пропуску, включаючи модернізацію та приведення до стандартів ЄС уже наявних, формування цілісної мережі залізничного сполучення, включаючи модернізацію залізничних вокзалів, реконструкцію залізничних колій і створення транскордонних логістичних залізничних терміналів по обидва боки кордону, підвищення пропускної спроможності транскордонних транспортних автомагістралей, розширення їхньої мережі та оснащення сучасними об'єктами природорожнього сервісу, розвиток системи малої авіації в межах транскордонних регіонів, забезпечення нової якості реалізації укладених міжрегіональних угод і функціонування євро регіонів та інших транскордонних об'єднань.

Стратегічними завданнями в контексті формування транскордонних промислових зон і технологічних парків автор вважає пришвидшення транскордонного товарообігу, активізацію експортно-імпорتنних операцій у межах спільних транскордонних регіонів України та ЄС, нарощування їх логістичних потужностей, залучення додаткових обсягів інвестиційних ресурсів із країн ЄС, активізацію підприємницької діяльності у прикордонних регіонах України та сусідніх із нею держав ЄС тощо.

У висновках монографії зазначено, що в усіх транскордонних регіонах, сформованих на кордоні

між Україною та ЄС, є сприятливі передумови для формування низки транскордонних кластерів з перспективою їх об'єднання в одну цілісну мережу. Передусім це стосується транспортно-логістичного, лісогосподарського (деревообробного) і туристичного транскордонних кластерів, кожен з яких сприятиме повнішому використанню наявного природно-ресурсного, кадрового, науково-технологічного та матеріально-технічного потенціалу вказаних транскордонних регіонів, а також їхньому нарощуванню завдяки об'єднанню виробничих та управлінських ресурсів кожного з учасників і пов'язаному з цим зниженню їх трансакційних витрат на основі виникнення відповідних синергетичних ефектів.

У цілому слід відзначити чітке та послідовне викладення матеріалу дослідження. Рецензована монографія, без сумніву, буде корисною для науковців, викладачів і студентів вищих навчальних закладів, а також дипломатів, спеціалістів і підприємницьких структур, для всіх, кого цікавлять проблеми транскордонного співробітництва регіонів України та ЄС. Використані автором методи порівняльного аналізу, методичний інструментарій структуризації транскордонних процесів та отримані завдяки їх застосуванню узагальнені оцінки сприяють розвитку економічної науки та теорії збалансованого регіонального розвитку. Книгу можна кваліфікувати як ґрунтовне наукове дослідження, що не може бути не поміченим науковою спільнотою.

Миклода Василь Петрович – доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач кафедри економіки підприємства Ужгородського національного університету (e-mail: svitlana@gd.uzhgorod.ua).

Надійшло 16.06.2014 р.